

Форманова С.В.

КЛЮЧОВІ СЛОВА ЯК ВЕКТОР ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ.

Проблема вивчення ключових слів дуже актуальна, але в сучасному мовознавстві мало досліджена. Ключові слова /подалі - КС/ займають вагоме місце у художньому тексті /подалі - ХТ/ творів письменника. Термін **ключові слова** побутує в науковій філологічній літературі тривалий час. Найчастіше його вживають без визначення, як щось само по собі зрозуміле. Причому нерідко для позначення цього поняття користуються різними лексемами: **лейтмотивні слова** /Адмоні В.Г. і Сільман Г.І., Бочаров С.Г., Кожевнікова Н.А./, **слова-скріпи** /Гей М.К./, **слова-символи** /Гіршман М.М., Малявін Д.В., Сологуб Н.М./, **ключі-коментарії** /Гросман Л.П./, **ключові слова** /Зубова Л.В., Малявін Д.В., Будагов Р.А./, **слова-фаворити** /Кухаренко В.А., Малявін Д.В./, **опорне слово** /Кожевнікова Н.А./, **наскрізне слово** /Кожевнікова Н.А./, **концептуальні слова** /Петровський В.В./, **тематичні слова** /Малявін Д.В., **слова-субстантиви** /Міхалінчик Л./, **опорні ключові метафоричні словоформи** /Матвеева Т.П./ . Іноді значення перелічених вище термінів далеко не тотожне в розумінні того чи іншого автора, воно може мати зони перехрещення.

КС виступають предметом не тільки зорового сприйняття - вони є епіцентром твору. КС несуть ключову інформативність оповіді. КС становлять більш витончену систему засобів опису, портрету, думок, почуттів, дій, явищ та широких суспільних процесів. Склад, природа, функція КС визначаються характером ідейно-тематичного спрямування образної системи письменника та елементу стилю. Адже, ключові слова у реалістично-побутовому оповіданні часто схрещуються з метафоричними зображеннями, фольклорними епітетами, фразеологічними зворотами, лейтмотивом, символом. Тому поняття КС потребує більш детального дослідження та конкретизації як один з важливих чинників утворення художнього континууму.

У наш час не існує єдиної термінології, яка означила б межі існування й функціонування КС. Загальновідомі фахівці у цій галузі називають їх по-різному. Бочаров С.Г. ототожнює ключові слова з лейтмотивними та позначеними /маркованими/, означає ключовий твір, ключове місце, ключову фразу і домінуючі слова. На наш погляд, лексема **ключовий** в дослідженнях Бочарова С.Г. об'єднується із словами типу **місце, питання, пункт, рішення** та ін. Вона досить часто зустрічається в повсякденній мові і має фразеологічне значення.

Гей М.К. пише, що **ключову, сигнальну функцію** виконують не стільки слово, мовна конструкція, скільки деталь-мотив у оповіді. Дубляж, множення слова став незамінним засобом для створення міцних опорних вузлів для розвинених фразових конструкцій, для монументальної оповіді, який володіє необхідною для цього художньо-динамічною інерцією. Далі автор доводить, що деталь, яка створює характеристику головних героїв, описи пейзажу, схожа на смислово домінуючу. Це **слова-скріпи**, які надають інтонаційну й ритмічну динаміку та енергію оповіді. Ми згодні з думкою автора й вважаємо, що такі словесні **скріпи** присутні у художній спадщині письменника, тому що в творі має бути вагомим все запропоноване автором, бо існує налагодженість мікро- і макроструктури зображувального поля з смисловим, аналітичним полем оповіді.

Серед багатьох сторін КС, якої назви вони не набували б у дослідженнях різних авторів, акцент ще не робився на одному важливому боці: участь у ритмічній організації прозаїчного тексту. Гіршман М.М. досліджуючи ритмоутворюючі елементи художньої прози, вказує на важливість **опорних слів-символів**, які, багаторазово повторюючись у тексті, найбільше відбивають концентровану "авторську думку та енергію критичних "точок", в них особливо інтенсивно виявляється зміст цілого й вони стають важливими підвалинами ритмічної єдності.

Природно, ритмоутворюючі функції ключових слів у прозі важливі, але в поетичному тексті вони значно зростають. Жирмунський В.М. пише про наявність не лише **ключових модальних слів**, але й про наявність **строфи, яка є ключовою**. На думку відомого вченого, **ключові строфи** мають, як правило, надмірно суб'єктивний, біографічний характер. Таким чином, всі перелічені параметри опорних слів збігаються з ключовими словами. В подальшому ми будемо мати на увазі, що опорні слова виступають абсолютним синонімом ключових слів.

Окрім вказівки на ритмоутворюючу функцію КС також існує важливе зауваження Гіршмана М.М. щодо ставлення самого письменника до такого явища, як **опорні слова-символи /ключові/**. Адже таке явище, як **ключові слова**, слід розглядати з двох сторін: з боку структури твору при його створенні автором, і з боку читача, котрий сприймає будь-який текст. Наскільки схожими будуть уявлення про смисл КС адресанта і реципієнта, багато в чому залежить адекватності сприйняття художнього тексту.

Гросман Л.П. пише про **ключі-коментарії** до складних внутрішніх подій фабули, які використовував у своїх творах Достоевський: "Станційний споглядач" і "Шинель" у "Бідних людях"; "Дама з камеліями" в "Ідіоті"; сатиричний памфлет Свіфта "Гулівер" у "Бісах"; Герман з "Пікової дами" у "Підлітку"; "Розбійники" Шиллера у "Братах Карамазових" і т.д. Ця згадка вказує на якесь загальне, віддалене і все ж таки існуюче джерело. Ці паралелі поглибшували характеристику героїв.

В підручниках з інтерпретації художнього тексту також йде мова про **ключові слова**. "Якщо слово при разовому вживанні в художньому контексті набуває додаткових значень, то при повторі цього слова в різних контекстах можна очікувати певного накопичення контекстуальних природжень, тобто розвитку особливої, ревалентної лише для даного тексту семантичної структури повторюваного слова, котра на відміну від словникової заданої має індивідуальний характер, що не сприймається з в інших текстах. В

першу чергу це стосується слів ключових та тематичних, специфіка яких відображена в їх найменуванні: вони означають поняття вузлові для сюжетно-тематичного руху твору" /Кухаренко,1979,48-49/. Хоча наведена вище цитата досить прозора говорить про наявність у ключових словах додаткових смислових прирощень, про повторюваність у тексті, про особливу семантичну структуру, що виникає лише в даному творі за рахунок його художньої системи, проте не зовсім зрозуміло, які є критерії розмежування ключових та тематичних, а також тих одиниць тексту, котрі також можуть потрапити під подібне визначення.

Ми вже зазначили, що багато авторів користуються терміном **ключові слова** без визначення, як щось само собою зрозуміле. Наприклад, автор дослідження "Поэзия Марины Цветаевой. Лингвистический аспект" Зубова Л.В. вживає їх у назві однієї з глав зазначеної праці /"Лексика предельности. Ключевые слова верста и быть в поэзии М.Цветаевой"/. Хоча в названій праці немає дефініції поняття КС, але з матеріалу дослідження випливають такі їх характеристики, як висока частотність у тексті, додаткові смислові прирощення, актуалізація.

Кухаренко В.А. дає визначення словам-фаворитам, повторюваність яких, на її думку, повністю зумовлена індивідуальною манерою письменника і склад яких постійно змінюється в частотних словниках різних авторів. **Слова-фаворити** можна знайти в будь-якому творі означеного письменника, вони дають можливість визнати автора навіть тоді, якщо текст не носить його імені.

З вищезгаданого опису **слів-фаворитів** видно, що вони перебувають з КС у відношеннях, характер яких залежить від дефініції самого поняття **ключове слово**. **Спільне для КС та слів-фаворитів**: повторюваність, додаткова виразність; **відокремлює слова-фаворити від КС** лише те, що **слова-фаворити** уживані не в межах одного твору, а зустрічаються в низці творів, і нерідко присутні в усіх текстах певного письменника, входячи до арсеналу засобів створення неповторності авторського стилю. У такому випадку між **ключовими словами** та **словами-фаворитами** встановлюються швидше за все не відношення тождественності чи перехресчування, а відношення включення. **Слова-фаворити**, на наш погляд, можуть входити в систему ключових слів на правах різновиду.

В сучасних посібниках з лінгвістичного аналізу ХТ виділяється **поняття тематичного поля**, що ґрунтується на семантичних повторах, які утворюють єдність тексту: "Лексичні одиниці, що повторюються, утворюють лексичні, **тематичні ланцюжки /тематичні поля/** /курсив наш - С.Ф./, котрі, перехресчуючись один з одним, створюють ієрархічно організовану тематичну мережу... Зазвичай тематичний ланцюжок очолює слово чи словосполучення з найбільш загальним значенням - **опорне /ключове/ слово** /курсив наш - С.Ф./. Такім чином, ми бачимо **ототожнення опорних та ключових слів і розмежування ключових та тематичних**. Якщо виходити з принципу розподілу тексту на ряд тематичних ланцюжків, які організують його семантичну структуру, за умови очолювання тематичних ланцюжків ключовими словами, то їх взаємовідношення стають явними: всяке верхнє слово в тематичному ланцюжку є ключовим, решта слів, які складають тематичний ланцюжок, перебувають в ієрархічній залежності від нього.

Існує точка зору деяких авторів, що **ключове слово** вживається паралельно з **лейтмотивним**. Розмежування цих понять необхідно, бо поряд побутує вживання терміну **лейтмотив**, **лейтмотивне висловлювання**, **лейтмотивність** тощо. Саме поняття "лейтмотиву" запозичено літературознавчою термінологією з музичної. Прикладом, що ілюструє розуміння терміну **лейтмотивні слова** можуть бути праці Кожевнікової Н.А./1979/ та Адмоні В.Г., Сільман Г.І./1960/. Зокрема в останній праці з приводу лейтмотивів говориться: "Лейтмотив, повертаючись кожного разу в частково оновленій, варійованій ситуації, створює міцну основу явища на тлі його змінюваності і при цьому сприяє поглибленому тлумаченню цього явища" /Інтерпретація художнього тексту,1983,63-64/.

Поняття лейтмотиву структурно монолітне, не піддається розчленуванню. Воно розуміється дуже широко. У втіленні теми художнього твору мовний лейтмотив відіграє істотну роль: "...варійований лексичний, а також семантичний повтор словосполучень - доміант - формує мовний лейтмотив опису", а "...тематичний лейтмотив структурується за допомогою лексичного та семантичного повторів" /Інтерпретація художнього тексту,1983,64-65/.

Більш широкий зміст вкладає в це поняття Кожевнікова Н.А.: "Якщо розглядати лейтмотив з "матеріальної" точки зору, то вони розкладаються на дві групи, котрі будуються на різних основах: одна група лейтмотивів пов'язана з повтором відносно стійких одиниць - слово /серії однокорінних слів/, "троп" в різних його трансформаціях, "фраза", яка повторюється буквально або варіюється. Друга група лейтмотивів має не стільки очолені, більш завуальовані форми, що ґрунтуються на повторенні слів одного семантичного ряду" /Кожевнікова,1979,43/.

Введення у поняття лейтмотивів "тропа" і "фрази" веде до змішування літературознавчого та лінгвістичного понять, хоча автор підкреслює "первинність" лейтмотивного слова: "Словесні теми та лейтмотиви виникають на основі різноманітних відношень між словами" /Там же,43/.

Поряд з поняттям **лейтмотивне слово** автор вживає також **наскрізне слово**, котре ототожнюється з першим. Вказується також на те, що наскрізне слово може мати варіації. Як синонім наскрізного слова вживається **опорне слово**: "Інколи співвідношення між опорним словом /темою/ та варіацією вкладаються в рамки синонімічних або близьких до них відношень... Однак наскрізне слово і варіації можуть належати тематичним групам, які віддалені одна від одної і зближуються лише в певному контексті". Отже, автор даної статті в основу лейтмотивності в літературознавчому сенсі слова ставить словесний повтор та виникаючу на його ґрунті "наскрізну словесну тему" /Там же,45/. Важливим у даній праці є також виділення ієрархії лейтмотивів: "В результаті перехресчування та зіткнення лейтмотивів, на нижчій сходинці якої

знаходиться слово, яке повторюється, на вищій - слово, що переросло у символ /Там же,59/. Це зауваження Н.А.Кожевникової дуже важливе, бо висуває в поле зору **взаємовідношення ключового слова та символу**.

На передній план у **характеристиці символу**, як правило, висувається його алегоричність та обумовленість системою, підкріплені повторюваністю в тексті. "Символом вважається умовний знак, позначення якое предмета чи явища в математиці, хімії, фізиці, логіці та ін. науках" /СЭС,1988,1219/. Однак, єдиного універсального визначення символу не існує. На наш погляд, найбільш містким є визначення символу, сформульоване Аверінцевим С.С.: "Символ є образ, взятий в аспекті своєї знаковості, і знак, наділений усією органічною та невичерпною багатогранністю образу" /Аверінцев,1971,826-828/. Для правильного його розуміння дослідник мусить враховувати співвідношення з ідейно-композиційною структурою даного твору. І, отже, в першу чергу з ключовими словами "нижчих рівнів", котрі й формують ядро того семантичного гнізда, яке визначає символ у ХТ.

У дисертаційному дослідженні "Індивідуальний стиль Олеся Гончара /мовний аспект/" Сологуб Н.М. досліджує **слова-символи** на матеріалі творчості О.Гончара. Вона звертається до проблеми символу і його "виявлення" в художньому творі. На її думку, символи співвідносяться з колом слів, "в результаті чого вони утверджують образні комплекси, стають центром образних мікрополів" /Сологуб,1993,19/. Ми погоджуємося з думкою дослідниці, що **слова-символи** в контексті художнього твору є "засобом формування естетичних значень... Слова-символи "обростають" різними семантичними нашаруваннями, але в кожному конкретному випадку в них не заглушуються повністю загальномовні значення" /Там же,14/.

В аналізованих працях поряд з КС та лейтмотивним словом вживається вираз **опорне слово**. Зокрема подібний вираз зустрічається в статті Кожина А.Н. "Лексический повтор в стихотворных текстах А.Блока": "Метафоричне повторюване слово може втягуватися в структуру поетичного тексту, виступаючи в ролі опори, воно розширює характеристичну вагомість оповіді; при цьому слово стає сумірним елементом періодичної повторюваності, що має місце як на початку, так і в інших місцях віршованого рядка" /Кожин,1980,56/.

Ототожнення опор і ключових слів присутнє у Будагова Р.А., котрий захищає важливість смислової сторони опорного чи ключового слова: "За останні роки у деяких галузях лінгвістики і поезики позначилась тенденція тлумачити ключове чи опорне слово у вірші як явище суто звукове... Але подібне тлумачення "ключового" чи "опорного" слова слід визнати поверхневим" /Будагов,1971,296/.

Будагов Р.А. приділяв увагу ключовим словам у низці своїх праць. Зокрема, він звертав увагу на те, що "окремі слова губляться в системі цілого, особливо, якщо вони за тих чи інших умов так або інакше акцентуються" /Там же,296/. Підтверджуючи свою думку, автор наводить висловлювання О.Блока про те, що будь-який вірш - покривало, розтягнуте на вістрях кількох слів, котрі світяться, мов зорі.

Будагов Р.А. належить до числа перших радянських дослідників ХТ, котрі визнавали важливість виділення КС. У праці вченого, зазначеній вище, дається коротка історія становлення терміну **слова-ключі**. Звертає на себе увагу **неадекватність розуміння терміну ключові слова**. На думку Будагова Р.А., їх часто розуміють як особливий, характерний для даної епохи, розряд лексики; як слова, характерні для творів окремого письменника, або характерні для окремого твору, на відміну від інших творів того ж автора" /Там же,296/. В зв'язку з цим викають суперечки з приводу віднесеності **слів-ключів** то до сфери соціології та культурології, то до сфери лінгвістики. В праці дослідника є чітке розмежування буденного розуміння КС та термінологічного, при якому КС розглядаються як елемент художньої системи певного твору чи ряду творів певного письменника. Дослідник вказує на те, що вичленення КС у тексті залежить від підготовки читача. Ступінь вирізнення КС може бути різним, якщо мати на увазі фактори, пов'язані з художнім цілим, Будагов Р.А. вказує також на відносну самостійність КС у тексті. В праці митця запропонована класифікація КС за рівнем вирізнення:

А) дія в межах епізоду /вирізненість мінімальна/;

Б) в межах ряду епізодів, розділів /вирізненість значно посилюється/;

В) поширеність у межах всього тексту /вирізненість таких слів максимальна/ /Там же,298/.

В дослідженні Будагова Р.А. немає вказівок на зв'язок КС з ізопоією тексту, однак важливим було те, що вказувався принцип внутрішньої ієрархії КС в межах тексту, причому "верхнє" КС може заявляти про свою присутність за допомогою підпорядкованого компоненту або одиниці антонімічного характеру.

Петровський В.В. в дисертаційному дослідженні та ряді статей використав класифікацію КС, запропоновану Будаговим Р.А., доповнивши її ще одним пунктом - він виділив групу КС, об'єднаних спільною назвою, - **концептуальні** /підкр. наше - С.Ф./ У своїх працях Петровський В.В. частіше вживає термін **слова-ключі**. В останню групу КС дослідник зарахував слова, "котрі відбивають світоглядні позиції письменника" /Петровський,1984,6/. В статті "О смысловой многоплановости "ключевых слов" Петровський В.В. говорить про КС, як про одиниці, "що відбивають панівну ідею цілого контексту". На думку дослідника, в них "згущено основну енергію поетичної думки автора" /Петровський,1975,61/.

Петровський В.В. неодноразово підкреслював смислову багатоплановість КС, яка виникає при взаємодії різнорівневих контекстів: "Ключові слова в літературних творах однією своєю, предметно речовою, стороною звернені до деталей побуту, а іншою до морально-естетичних проблем. Вони семантично багатогранні. Тому дослідження принципів і прийомів перетворення слів побутового змісту в слова "ключові" дає нам можливість глибше проникнути в ідейно-художню структуру твору, ясніше зрозуміти характер роботи письменника над мовою" /Петровський,1977,58/. На його думку, письменник "створює

свою замкнену систему словесно-художніх зображувальних засобів, варіює певні структурно-семантичні типи ключових слів, що є ідейно-естетичними домінантами його твору" /Петровський,1984,9/.

Торкався проблеми місця КС у системі ХТ і Роман Якобсон, відзначаючи повторюваність як одну із головних рис ключового слова, котре має "дуже багатий семантичний зміст" /Якобсон,1985,30/.

Виноградов В.В. у книзі "О языке художественной литературы" також пише про ключові слова: "Колись був дуже поширений у нас та й тепер інколи ще зустрічається, особливо в зарубіжній імпресіоністській критиці та літературній стилістиці..., прийом характеристики стилю письменника або стилю небагатьох відібраних слів та систем слів, котрі є "типовими", "центральною", "ключовими", які ховають або відкривають внутрішню сутність художньої особистості автора та його ставлення до світу" /Виноградов,1959,91/. Згадане висловлювання відомого лінгвіста, на наш погляд, характеризує вищезазначені слова як **слова-фаворити**, під якими розуміються деякі улюблені певним автором слова, котрі він схильний вживати досить часто і, як правило, не в одному лише творі. Може трапитись, що **КС іноді збігаються із словами-фаворитами**, проте КС висувуються в сильну позицію в тексті за рахунок включення в художню систему твору, але аж ніяк не через якісь суб'єктивні авторські симпатії. В зазначеній вище праці, однак, є думка, що "в художньому творі нема і в будь-якому випадку не повинно бути слів немотивованих" /Там же,230/.

Цікаві спостереження викладені в праці Співака Д.Л."Лингвистика измененных состояний сознания" /1986/. Автор спирається на сучасні праці з китаїстики, що трактують тексти китайської класичної філософії. В цих текстах важливе місце належить багаторівневій побудові, в основі якої лежать часто повторювані слова, тобто "вихідна фраза, яка вміщує ключову /підкр. наше - С.Ф./ морфологічну "конструкцію". А число повторень незмінної конструкції з різними словами вказує на частотність її появи у тексті /Співак,1986,82/.

Група дослідників серед лексичних засобів реалізації суб'єктивно-модальної оцінки ХТ розмежовує тематичні і ключові слова, слова-фаворити, слова-символи.

"**Тематичні слова** - це лексика, яка використовується для створення тематичної канви твору. Вона складає тематичний каркас тексту, по якому означається його основна змістовно-фактуальна інформація. Такі слова в одиночному або багатократному уживанні в тексті реалізують узуально закріплені значення, **експліцитно** виражають оцінку модальності за рахунок **контекстної реалізації узуального ЛСВ** /лексико-семантичного варіанту - С.Ф./ семантичної структури" /Малявін,1986,58/.

Отже до тематичних слів, за визначенням дослідників, відносять слова, які являють собою компоненти однієї головної тематичної лінії. Слова і словосполучення цієї тематичної лінії реалізують коннотацію, яка не є суттю контексту. Це "дозволяє побачити суб'єктивно-авторську оцінку соціального явища" /Там же,59/. Автор пропонує реципієнту звернути увагу на текстову тенденцію, замислитися і зробити висновки.

"**Ключові слова** - це високочастотна лексика, яка реалізує ідейний задум художнього літературного твору. Неодноразово повторене слово в макроконтексті твору накопичує додаткові контекстуальні сенси, котрі не входять до його семантичної структури в системі мови, нерідко надто далекі від словникових лексико-семантичних варіантів /ЛСВ/, та й протилежні їм... Нові контекстуальні ЛСВ "працюють" на реалізацію основної ідейно-тематичної лінії тексту. Поступово накопичуючись у контекстуально-смысловій структурі слова, вони оточують змістовне ядро лексичного значення /інтенціонал/ новими периферійними семантичними ознаками /імплікаціонал/. /Термін "інтенціонал", "імплікаціонал" введені у лінгвістичний лексикон М.З.Нікітіним - С.Ф./ Ключові слова або обслуговують окремі тематичні блоки тексту /локальні тематичні слова/, або реалізують /спільно з іншими елементами художнього тексту/ ідейний задум усього твору /універсальні ключові слова/. Ті й другі **імпліцитно** реалізують оцінку модальності за рахунок реалізації **контекстуального імплікаціоналу**.

Обов'язковою умовою придбання словом статусу ключового слова є, по-перше, реалізація ним суб'єктивно-модального контекстуального значення, по-друге, неодноразове використання у тексті.

Повтор ключового слова може носити контактний /об'єднуючий послідовно два, три й більше абзаців/, або дистантний /об'єднуючий абзаци, які розташовані в різних розділах, іноді на початку та наприкінці твору/" /Там же,60/.

Контактне використання ключового слова репрезентує накопичення суб'єктивно-оціночного відношення автора до опису.

Дистантне розташування, як правило, характерне для універсальних ключових слів. Чим більше дистанція між вживанням ключового слова, тим сильніше емоційний вплив на читача, тим ефективніша прагматична установка письменника. Дистантне розташування КС у тексті сприяє створенню потужного висвітлення суб'єктивно-авторської оцінки персонажів й викликає відповідне відношення до них читача /Там же,61-63/.

Поряд із високою частотністю серед автосемантичної лексики дослідники вказують на ще одну властивість КС - **активну участь у створенні обраної системи творів**. В тексті художнього твору реалізуються всі можливі контекстуальні зв'язки слова, проявляються додаткові асоціації, додаткові накопичення до основної нормативної семантики слова.

Наступним елементом у структурі різнорівневих систем та їх зв'язків є **слова-фаворити**. "Слова-фаворити - це слова, відзначені високою частотністю в різних творах одного автора. Як правило, слова-фаворити, переміщуючись від одного твору письменника до другого, реалізують вельми велике коло

контекстуальних значень, нерідко надто далеких як від узуально-закріплених ЛСВ, так і від коптекстуально-придбаних в інших творах того ж автора. Слова-фаворити входять до арсеналу апробованих й улюблених письменником засобів реалізації суб'єктивної модальності /Там же,63/.

Слово-фаворит реалізує різні ЛСВ й виконує функцію "акумулятора" авторської точки зору, репрезентанта суб'єктивної модальності. Таким чином, визначальним для слів-фаворитів є не кількість уживань, а глибокий внутрішній зв'язок з ідейно-художнім планом твору і роль в архітектоніці та динаміці твору.

"Слова-символи, на відміну від тематичних, ключових і слів-фаворитів, відносяться до низькочастотної лексики. Використане одного разу, або незначну кількість разів, воно реалізує суб'єктивну модальність у найбільш концентрованому вигляді, слово-символ є міцним засобом репрезентації точки зору письменника на головну подію у творі. Символ є експліцитно не маркований /Там же,64/.

Сприйняття символу читачем можливе за умови підготовленості останнього до сприйняття не тільки верхнього шару - тематичної орієнтованості тексту, а й глибинного шару - ідейного його спрямування. Слово-символ "працює" на актуалізацію саме глибинного шару /Там же,64/.

Основна частина розглянутої вище літератури з проблем ключових слів оперує цими одиницями в межах художнього тексту. Майже в усіх розглянутих визначеннях ключових слів, що стосуються саме проблеми аналізу та сприйняття художнього тексту, йдеться про контекстуальні приращення сенсу, про виникнення естетичного значення, на суб'єктивну модальність, досить часто наводяться вказівки на зв'язок ключових слів із специфікою індивідуального стилю письменника. Цим відрізняється розуміння КС у лінгвістиці та поетиці тексту від психолінгвістики і від буденного тлумачення.

Нами пропонується означення КС, яке було виведене, підсумовуючи вище викладене. **Ключові слова** - це розряд високочастотної автосемантичної лексики художнього тексту, яка складає його семантичне ядро /на лексичному рівні/ і виступає як вектор інтерпретації художнього тексту. Нами визначені **критерії відбору КС у ХТ**. Це:

- а) асоціативна спільність означуваного та означального,
- б) інакомовність,
- в) багатозначність,
- г) символічність,
- д) контекстуальна обумовленість,
- е) частотність,
- є) інформативність.

КС відрізняються такими ознаками: багатозначністю, полівалентністю, повторюваністю, додатковою виразністю, вживанням не лише в межах одного твору, а в низці творів певного письменника, хоч іноді стають ключем до одного творіння митця. Ключові слова підсилюють інформативність твору й стають квінтесенцією художнього тексту.

Література.

1. Аверинцев С.С. Символ // Краткая литературная энциклопедия. - М.: Сов.энцикл., 1971. - Т.6. - С.826-828.
2. Адмони В.Г., Сильман Т.И. Томас Манн. Очерки творчества. - Л.: 1960.
3. Бочаров С.Г. О художественных мирах. - М.: Сов.Россия, 1985. - 296с.
4. Будагов Р.А. История слов в жизни общества. - М.: Просвещение, 1971.
5. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. - М.: ГИХЛ, 1959. -656с.
6. Гей Н.К. Искусство слова. - М.: НАУКА, 1975.
7. Гиршман М.М. Литературное произведение. В сб.: Теория и практика анализа: Учебное пособие. - М.: Высшая школа, 1991. - 190с.
8. Гроссман Л.П. Достоевский - художник. - В кн.: Творчество Достоевского. - М.: Изд-во АН СССР, 1959.
9. Жирмунский В.М. Из истории западноевропейских литератур. - Л.:Наука, 1981. - 304с.
10. Зубова Л.В. Поэзия Марины Цветаевой. Лингвистический аспект. - Л.:ЛГУ, 1989. - 264с.
11. Интерпретация художественного текста. - М.:1983.
12. Кожевникова Н.А. О роли лейтмотивов в организации художественного текста //Стилистика художественного текста. - Саранск:Саранск.ГУ, 1979.
13. Кожин А.Н. Лексический повтор в стихотворных текстах А.Блока // Образное слово А.Блока. - М.:Наука, 1980.
14. Кухаренко В.А.Интерпретация текста. - Л.:Просвещение, 1979. -327с.
15. Малявин Д.В., Королева Т.М., Горшкова К.А. Способы выражения модальных отношений в английском и украинском языках. - Одесса:ОГУ, 1986.
16. Петровский В.В. О смысловой многоплановости ключевых слов. - Вопросы русской литературы. - Вып.2(26). -1975.
17. Петровский В.В. О ключевых словах в художественной прозе. - Русская речь. - № 5. -1977.
18. Петровский В.В. Семантико-стилистическая функция слов-ключей в прозе В.Катаева: Автореферат дис. ...канд.фил.наук. - Днепропетровск: 1984. -21с.
19. Сологуб Н.М. Индивидуальный стиль Олеса Гончара /мовний аспект/. - К.:1993.
20. Спивак Д.Л. Лингвистика измененных состояний сознания. - Л.:Наука, 1986. -92с.
21. СЭС. - М.:Сов.энцикл., 1988. -С.1219.
22. Якобсон Р.О. Избранные работы. - М.:Прогресс, 1985. -456с.